NOȚIUNEA DE BUNĂ-CREDINȚĂ ÎN CODUL CIVIL MODERNIZAT

THE NOTION OF GOOD FAITH IN THE MODERNIZED CIVIL CODE

Elena ARAPU, doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract: The present study aims to analyze the notion of good faith starting from the definition contained in the modernized Civil Code of the Republic of Moldova. The comments included in the Draft Common Frame of Reference (DCFR), which constituted one of the sources of inspiration for the legislator when elaborating the current modifications. Although laws have the purpose of regulating rather than defining, it is recommended even from the point of view of the legislative technique to avoid the abundance of definitions, classifications, exhaustive listings, which, on the one hand, make them more difficult as content but on the other hand, there is the risk of omitting certain aspects, however, as regards good faith, the norm contained in art. 11 par. (1) modernized Civil Code is more than a norm–definition, it is a norm that highlights all the attributes of good faith, without whose knowledge the application of the principle becomes cumbersome. The specificity of the concept of good faith is determined by its complexity and by the multitude of institutions with which it tangents, thus justifying its definition, a fact also sustained in the DCFR comments, in which it is mentioned [1, p.136] that it is useful to define the good -belief at an early stage, given that many of the following model rules refer to it. Indeed, the elucidation of the particularities of the concept by a general norm, conditions the proper application of the subsequent norms related to the first.

Keywords*: good faith, modernized, principle, definition, honesty, fairness.*

Indiferent de unghiul de analiză şi domeniul în care s-a impus, psihologic, social sau juridic, complexitatea conceptului de bună-credinţă a fost recunoscută de către doctrinarii din toate timpurile, a căror cercetări au colorat destul de pestriț doctrina juridică cu definiţii pe cât se poate de diferite.

Unele dintre ele devenind celebre, precum cea dată de Cicero care spunea că buna-credinţă este: „ Sinceritate în cuvinte şi fidelitate în angajamente”.

Cu adevărat nu este nimic mai dificil decât a defini şi cerceta o noţiune care fiind atât de frecvent utilizată, creează aparenţe de simplitate şi claritate, dar căreia doar o primă încercare de aprofundare chiar şi superficială îi scoate în evidenţă valenţele ce o complică.

Necesitatea definirii bunei-credinţe este determinată de importanţa incontestabilă pe care o are acest principiu în cadrul raporturilor juridice, având implicaţii în aproape toate instituţiile de drept civil. Aplicarea necorespunzătoare a unui principiu ce se caracterizează printr-o asemenea frecvenţă de apel către el, determină crearea unei practici judiciare vicioase de dimensiuni generoase, având

în vedere spectrul larg de speţe juridice a căror soluţionare ţine de principiul bunei-credinţe. Dar, aceste aspecte desigur, trebuie să preocupe nu doar doctrinarii, rodul muncii cărora influențează pozitiv practica judiciară, dar mai cu seamă legiuitorul, care are îndatorirea de a urmări parcursul aplicării normelor juridice existente şi de a interveni cu modificări dacă necesităţile o cer. Actuala modernizare de proporţii a Codului Civil, ce a afectat majoritatea instituţiilor dreptului civil, a fost un prilej pentru legiuitor de a interveni cu ajustări şi în materie de bună-credinţă, pornind de la noţiunea acesteia. Astfel, printr-o transpunere a art.I.-1:103 din Proiectul Cadrului Comun de Referinţă (DCFR), Codul Civil modernizat defineşte la art.11 alin.(1) buna-credință ca: ,,un standard de conduită a unei părți, caracterizată prin corectitudine, onestitate, deschidere și luarea în cont a intereselor celeilalte părți la raportul juridic.” Considerăm că această normă, prin care este definită buna-credinţă, are un caracter general fiind aplicabilă oricărui raport juridic civil, atât absolut cât şi relativ.

Definirea principiului bunei-credinţe, era mai mult decât necesară, uşurându-se astfel sarcina judecătorului în efectuarea testului de bună-credinţă. Mai mult ca atât, stabilirea unor repere legislative în evaluarea comportamentului de bună-credinţă condiţionează aplicarea uniformă a normelor de drept civil în materie de bună-credinţă ca efect al instituirii algoritmului de structurare al intimei convingeri a judecătorului.

Astfel, prin aceste modificări au fost soluţionate o serie de probleme în materie de aplicare a bunei-credinţe în ce priveşte determinarea faptului care persoană este de bună-credinţă, care aveau şi un impact enorm asupra practicii judiciare.

Desigur, definiţiile doctrinare date conceptului de bună-credinţă sunt de nepreţuit, dar în cazul existenţei unei definiţii legale, prezintă interes interpretarea anume a acesteia, ori valoarea fiecărui studiu doctrinar creşte pe măsură ce prezintă un interes mai mare sub aspectul aplicabilităţii practice. Mai mult ca atât cercetările asupra conceptelor de o astfel de complexitate precum este cel al bunei-credinţe, de regulă nu se soldează cu definiţii şi teorii unanim acceptate, ci mai degrabă creează teren fertil pentru noi dispute, care îşi pierd din intensitate în faţa unei definiţii date de legiuitor.

În acelaşi context, definiţia bunei-credinţe, dată de Codul Civil, va constitui reper şi pentru alte ramuri de drept cu ocazia aplicării principiului bunei-credinţe, principiu ce nu este străin nici pentru acestea precum: dreptul comercial, dreptul muncii, dreptul familiei, dreptul procesual civil etc.

O dată ce la baza formulării definiţiei bunei-credinţe de către Codul Civil modernizat au stat anume prevederile Proiectului Cadrului Comun de Referinţă (DCFR), inevitabil urmează a se lua în considerare comentariile date în conţinutul acestuia, comentarii ce oferă o analiză detaliată a tuturor părţilor componente a definiţiei bunei-credinţe.

La adaptarea definiţiei bunei-credinţe propusă de DCFR, legiuitorul nostru a completat-o cu atributul: ,,corectitudine", termen ce provine din latinescul ,,correctus" şi presupune însuşirea de a fi corect, cinstit.

În ce priveşte celelalte atribute ale bunei-credinţe, ele se cuprind şi în definiţia din DCFR. E important de menţionat că spre deosebire de cuprinsul art.11 din Codul Civil modernizat, definiţia dată de DCFR defineşte expresia compusă: ,,buna-credinţă şi diligenţa", ce este diferită de ,,bună-credință" de una singură. Făcând o remarcă vizavi de expresia compusă, ,,bună-credinţă şi diligenţă", în contextul că este diferită de ,,bună-credință" de una singură, autorii comentariilor DCFR, explică sensul bunei-credinţe, menţionând că doar dacă buna-credinţă nu este calificată altfel, aceasta se referă în general la o stare subiectivă a minţiicaracterizată de lipsa de cunoaștere a faptului că o situație aparentă nu este situația reală, iar unele norme legale din cadrul DCFR, uneori folosesc ,,bună-credință" în acest sens subiectiv, de exemplu, un anumit rezultat, poateurma numai dacă un cumpărător a achiziționat bunurile cu bună-credință, fără a cunoaşte de revendicările unui terţ asupra mărfii. Sau de exemplu cazul în care un reprezentant poate avea autoritatea de a afecta drepturile legaleale unui reprezentat (așa-numita ,,reprezentare aparentă") atunci când comportamentul reprezentatului îi induceterțului cu bună-credință să creadă că reprezentantul are această autoritate [1,p.136].

Cât priveşte atributul ,,onestitate", se menţionează că el nu este definit, dar aresensul său obişnuit, cu toate acestea se atrage atenţia asupra faptului că referințele din articolele ulterioare din cadrul DCRF, se fac deseori la un comportament care este *contrar* bunei-credințe și diligenţei şi de cele mai dese ori va fi pusă în discuţie lipsa de onestitate, iar ,,înşelăciunea", de exemplu, este contrară bunei-credințe și diligenţei [1,p.136].Oricum, interesează totuşi cu titlu de concretizare să prezentăm ,,sensul obişnuit" al ,,onestităţii". Termenul de ,,onestitate, provine din latinescul ,,honestas", şi presupune cinste, corectitudine, probitate.

Referința la ,,deschidere" identificăo altă caracteristică importantă a bunei-credințe și a diligenţei. Aceasta denotă un element detransparență în comportamentul unei persoane [1, p.136].

Pentru cel din urmă atribut, comentariile cuprinse în DCFR, sunt destul de cuprinzătoare, astfel, se menţionează, că luarea în cont a intereselor celeilalte părți, nu presupune că interesele celeilalte părți să prevaleze. De asemenea, în mod normal, va fi necesar, numai un nivel de bază, de luare în considerare. Partea unui raport juridic care este supusă cerinţei de a acţiona cu bună-credinţă şi diligenţă, este aşteptată să nu acţioneze din rele intenţii. O persoană ar trebui, de exemplu, să nu aibă dreptul de a exercita o cale de atac în cazul în care aceasta nu va beneficia nimănui și dacă singurul scop este să dăuneze celeilalte părți. Ce fel de considerație estenecesară pentru interesele celeilalte părți, va depinde

de circumstanțe, inclusiv denatura contractului. În multe contracte comerciale, drepturile și obligațiile părțilorvor fi atât de atent reglementate încât în cursul normal al evenimentelor, principiul de bună-credințăva rămâne în întregime în fundal [1, p.136].

După cum am menţionat şi mai sus, găsim salutabile, modificările aduse în materie de bună-credinţă şi considerăm că definirea acestui concept are ca efect nu doar interpretarea corectă a principiului de bună-credinţă, ci şi atragerea unei atenţii sporite faţă de acesta ca şi principiu fundamental. Ori dacă fostul art.9 (actualul art.10) al Codului Civil se limita doar la stabilirea obligaţiei participanţilor la raporturile juridice civile de a-şi exercita drepturile şi a-şi executa obligaţiile cu bună-credinţă, prin introducerea în art.11 din Codul Civil modernizat a definiţiei bunei-credinţe şi completarea art.1 al Codului Civil modernizat de rând cu alte principii, cu cel al bunei-credinţe, legiuitorul nu a făcut altceva decât să dezvolte calitatea principiului bunei-credinţe, de principiu fundamental şi să-l ridice la un alt nivel de aplicare. În acest context, în comentariile cuprinse în conţinutul DCFR se menţionează că: „După cum recunosc Principiile directoare, siguranţa contractuală a unei părțieste întărită de datoria celeilalte părţi de a acționa în conformitate cu buna-credinţă. Cu toate acestea, reversul este că poate exista o anumită incertitudine și nesiguranță pentrupersoana care trebuie să acționeze cu bună-credință și cu diligență, fapt care le face să fiemai degrabă concepte deschise. Mai mult decât atât, rolul bunei-credințe și a diligenței în DCFRdepășește garanția contractuală. Aceste concepte fiind discutate mai târziusub titlul de justiție.” [1, p.60].Considerăm că prin modificările operate în Codul Civil al RM în materie de bună-credinţă, a reuşit să se producă această schimbare de valoare a principiului bunei-credinţe dintr-o simplă garanţie, într-un standard de conduită obligatoriu. Dacă în perioada pre-modernizare, principiul bunei-credinţe, deşi era recunoscut ca principiu fundamental, putea fi invocat cu uşurinţă, de cele mai dese ori de existenţa acestuia amintindu-se doar în momentul conturării unui plan de apărare cu ocazia soluţionării unui litigiu, fiind lăsat la discreţia instanţei să se aprecieze suficienţa probelor, pentru combaterea bunei-credinţe, modificările intervenite însă, stabilesc cerinţe clare şi suficiente care urmează a fi îndeplinite pentru a fi considerat participantul la raporturile juridice civile de bună-credinţă, în unele cazuri, cu riscul pierderii dreptului.

Comentariile cuprinse în DCFR atrag atenţia asupra faptului că în multe legislaţii principiul este acceptat ca fiind fundamental, dar nu i se acordă orecunoaștere similară. În unele sisteme nu este recunoscut ca oregulă generală de aplicare directă. Şi deşi, este adevărat că astfel de sisteme conțin multe reguli specialecare îndeplinesc aceeași funcție ca și principiul de bună-credință, în sensul că acestea sunt menite să împiedice părțile să acționeze într-un mod incompatibil cu bună-credință, o regulă generală nu există [1, p.36].

Bucură nespus faptul că legislaţia civilă a RM a făcut aceşti paşi importanţi ai procesului de modernizare, şi deşi e prematur să facem careva schiţe ale practicii judiciare pe acest segment, contăm pe schimbări radicale în sens pozitiv.

Referinţe bibliografice:

1. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR).